

2  
807. Philos.

DE  
CARTESIANIS  
&  
CARTESIANISMO

Brevis  
DISSERTATIO

QUAM

ANNUENTE SUMMI NUMINIS

Gratiâ

SUB PRÆSIDIO

M. JOH. CHRISTOPHORI STURMII,

PHYS. ET MATH. P. P.

IN AUDITORIO MAIORI

Publicè defendet

GEORGIUS SEBASTIANUS KRAUS

NORIMBERGENSIS,

*ad d. 31. Martii*

M. DC. LXXVII.

---

ALTDORFFI

Typis Johannis Henrici Schönnerstædt.







DE  
**CARTESIANIS**  
 ET  
**CARTESIANISMO**  
 DISSERTATIO.

§. I.



**V**Sque adeo exosum est hodie Cartesianorum nomen, non Viris tantum Theologis ac Philosophis bene multis, sed integris quoque Collegiis & Academiis Germaniæ nostræ, ut, Cartelianus qui audit, gravi videatur multis urgeri convitio. Neque nunc demum relcivimus, ab aliquot retro annis nos quoque Cartesianismi suspectos non solum quibusdam, malevolis nostris dicam, an aliunde præcipiti zelo correptis, sed &, illorum instinctu procul dubio, Viris Patronis ac cætera nobis faventissimis, fuisse, non fortè nullis etiamnum esse. Quamobrem etsi nondum exciderat illud Epicteti, *ἄτι δ' ἀν ἐρήτις περι σε, μὴ ἐπιστρέψῃς τὸτο γὰρ ἔκ' ἐσίον*, id tamen hæctenus agere, quoties occasio ferret, consultum duximus, ut eos nos non esse, quos alii finxerant, alii ab his seducti credebant, ipsâ re potiùs, quàm verbis contentiosè demonstrarem: non tam ut famæ nostræ consuleremus quam læsam isto cognomento existimâsemus (si quid enim mali recondit ominosum Cartesii nomen [CARTESIUS, ex Amici cujusdam lepido Anagrammatismo, SECTARIUS] id quidem falò nobis tribui, probè nobis eramus conscii; si quid boni, id displicere non poterat) quàm ut obstacula ista, quæ sub arcendi Cartesianismi prætextu Philosophiæ nostræ cursum inhibere quoquo modo posse videbantur, lentè ac modestè removeremus. Nec malè cessit istud consilium, cum id saltem obtinuisse nobis videamur, ut, Unis Aristotelis hypothesibus

A

bis



bus circa res naturales ad quietem nos nec posse nec velle, sed & Cartesianæ Scholæ juratos ac prorsus addictos sive esse sive haberi nolle, palam sit. Quod effecisse cum satis haberemus nobis, animam tandem incescit libido id nunc demum agendi, quod ad excutiendam omnem istam suspicionem jam pridem ac utiliter egissemus, siquidem ea nos adeo anxios habuisset atque sollicitos; de *Cartesianis* videlicet & *Cartesianismo* publicâ differtatione mentem nostram ingenuè & candidè aperiendi.

II.

I.  
*Cartesiani primo modo dicti.*

Quod ut distinctè fiat ac dilucidè, *Primò* quidem omnium, ac præcipuè *CARTESIANORUM* nomen ii merentur, qui Philosophiæ suæ Ducem ac Magistrum venerantur unum *Cartesium*, ex hujus unius scriptis sapiunt, hunc, ut olim Peripatetici suum *Aristotelem*, Philosophum secundum excellentiam salutant, hujus decreta & effata tanquam oracula allegant, ejus omnia adversus omnes acerrimè propugnant, commentariis illustrent, immodicis laudibus extollunt; verbo, Stagiræ Tyrannidis jugum excussisse visi, imò gloriati, Perronico dominatui colla subdunt, ita Philosophiam quidem aliam sed eodem, h. e. æquè servili philosophandi more, sectati: quales equidem & habuit antehac quam plurimos, & habet etiamnum multos, Cartesianæ Philosophiæ sedes & quasi natale solum, *Batavia*.

III.

Enimverò, quemadmodum ab ea ætate quæ maturiore nos ac libero magis judicio momenta rerum ponderare concessit, persuadere nunquam animo nostro potuimus, fuisse per rerum naturam & summi Numinis inexhaustam bonitatem possibile, ut unus *Aristoteles*, homo gentilis (ut cætera taceam) iis ingenii dotibus fuerit instructus, quibus omnia Rationis humanæ Naturæ ve arcana penitissima excutere ita valuerit, ut ipse solus ac primus, non solum post tot insignes tot seculorum Philosophos gentiles, sed & ante Christianos omnes, alioquin eorum etiam revelatione, quæ rationi erant imperscrutabilia, dignos habitos, non dicam rerum naturalium scientiam & principia infallibilia, sed universam Philosophiam ita per scripta sua digereret, ut labor alius rectè sobrieg; philosophaturæ posteritati non super esset, quàm sensum obscuritatis plerumque dictorum, vel potius velatæ de industria, & multo labore redimendæ, veritatis mytheria, rimari, commentarios ac inter-



interpretes evolvere, & ab eruta tandem gentilis magistri sententia ne latum quidem unguem recedere: ita, si maximè *Cartesius*, ex innumeris hoc nostro ævo doctissimis Viris, Aristotelicæ Philosophiæ defectus ac errores, in Philosophia Naturali præsertim palpabiles, etiam ante ipsum satis agnoscentibus ac fundamenta solidiora anxie desiderantibus, sapientissimi *Verulamii* scientiarum augendarum & restaurandarum consilia tacite secutus, à Peripato secessionem publicam & solemnem facere primus ferè ausus, & sub novæ Philosophiæ specie priscorum Philosophorum, suppressas ab Aristotele aut depravatas, opiniones non revocare tantùm, sed ingeniosis suis commentis exornatas, ac penè suas factas, in Systema quoddam novum, mirâ certè brevitate & conclusionum, ex paucissimis principiis aliarum alias magno numero consequentium, multitudine, concinnare conatus sit; eum unum tamen nondum credimus inaccessum per tot secula verum sic è profundis ignorantiae tenebris eruisse, Naturæ thesauros hactenus absconditos omnes in lucem ita protraxisse, aut (quod unum arrogare ipsemet sibi videtur, affectis ejus ipsi multò majora tribuentibus) ea saltem jecisse Philosophiæ fundamenta & his superstruxisse *δεσνηματα*, ut nihil nunc restet, quàm ut in consummatos evasuri Philosophos cum *Cartesio* de rebus omnibus dubitare, dein ex hac ipsa dubitatione, ne quidem obstinatissimo Sceptico neganda, sui ipsius primùm, inde Summi ac Optimi Numinis existentiam, porrò sensuum ratione munitorum non amplius dubiam fidem ordine deducere, ac iis denique conclusionibus, quas de cœli terræque phænomenis præcipuis, è materiæ seu corporis explorata sollicitè natura, ordine nexuque non ingrato, speciosè deducit, assentiri, causamque adedò effectui cuivis obvio eam assignare, quam *Cartesius* è suis principiis non rarò ingeniosè magis quàm verè derivat, aut intactam ex istis solis proprio Marte derivare, allaborent.

impro-  
batur.

IV.

Certè, ut magnam deberi laudem magnis istis ausibus non diffiteamur, & vidiisse quædam, imò multa, *Renatum*, ad quæ Superiora secula (iis quippe mediis organisque, quæ ipsi & coævus Philosophis oculos aperuerant, destituta) cæcutierant; essent tamen & hodie experimenta nova non pauca, ipsi nondum nota, quæ positæ ab eo principiis ægrè accommodaveris; & sunt quoq;



Part. I.J.  
n. XXXII.  
Part. II. Epist.  
XXXII.

Princip. Part.  
In. XXVIII.

Partic. III.  
Princ. num.  
XLV. CXL.  
Part. IV. sub  
initium.

ex vulgatiōibus, olim nescio cui Vacui fugæ adscribi solitis, quorum causa nunc multò verior ac evidentior redditur, quàm quæ ab ipso in Principiis indigitata, & in Epistolis distinctiùs exposita, nobis etiam antehac magnâ verosimilitudinis specie arrisit. Ostendit pridem Celeberrimus *Sylvius*, ac pronuper adhuc evidentius Experientissimus *Loeuerus*, eum quem Cordi Musculisq; in corpore animali motum assignavit Cartesius, longè aliter se habere & cum Anatomix experimentis nequaquam consentire, similesque defectus alii, ex nimia confidentia in proprio ingenio oriundi, hodiernum deteguntur: inprimis autem, quem nuper admodum in lucem dederunt ejus discipuli, *Tractatus de Fetus Formatione posthumus*, plurima habet à veritate nostro judicio alienissima & Cartesiano ingenio ne digna quidem. Nec aliam tam sterilis in hoc negotio philosophix causam videmus, quam alium ejus errorem nunquam excusandum, cum nullas unquam rationes circa res naturales à fine, quem DEUS aut natura in iis faciendis sibi proposuerit, desumi voluit. Nunquam etiam assentiri potuimus iis, quæ loco non uno urget de necessitate vel utilitate fictitiæ & falsæ, ut ipse fatetur, hypotheseos, quæ terram e. g. & Planetas omnes è stellis fixis maculoso cortice obscuratis gignit; quæ item de Cometarum caudis habet, Viris doctis benè multis coacta nimis & quæ sita jam pridem visa, & id genus alia non pauca. Itaque jam dudum animum ita nostrum induximus, & sic fuit nostra sententia: Nec unius Aristotelis, nec unius Cartesii fuisse, aut futurum esse ullius unquam hominis, Naturalium saltem rerum scientiam ita condere absolutam & perfectò Systemate complecti, ut plurima seræ cuiusvis posteritati quærenda & investiganda non sint superfutura, quædam etiam ex accuratioribus indies observationibus ac novis Naturæ Phænomenis subinde corrigenda, aliqua prorsus rejicienda ac melioribus permutanda: ut ita, cum inexhaustam videamus admirandorum Naturæ multitudinem, eorundemq; absolutam omnibus numeris scientiam nulla sperare secula posse non immeritò existimemus, eos necessario miseros oporteat esse, nostro judicio, Philosophos, qui vel *Aristotelici* vel *Cartesiani* esse, hætenus explicato sensu, perrexerint.

V.

Neque verò vel *Aristoteles* vel *Cartesius* id exigere à discipulis



pulis suis citra manifestam iniquitatis notam poterant, quod ipsi-  
met suis Præceptoribus denegârunt, dum alter per integros no-  
vem annos magno conatu dediscere allaboravit ea Philosopho-  
mata, quibus imbutus ab incunte ætate fuerat; alter verò, ingra-  
tior etiam, testibus è medio Peripato multis, discipulus, Magistri  
statuta non negligere tantum ac deserere, sed depravare quoque  
& in pejorem partem interpretari, non erubuit. Nec arrogâsse  
eam sibi dictaturam Aristotelem crediderim, qui non exemplo  
tantum suo, sed expressâ quoque regulâ contrarium suos edocue-  
rat, δὲ ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεία ἀναρεῖν, ἄλλωστε καὶ  
φιλοσόφους ὄντας, ἀμφοῖν γὰρ ὄντων φίλοι, ὅστιον προσιμῶν τὴν ἀλήθειαν. h. e.  
*Oportere pro conservatione veritatis etiam propria tollere, præserti-  
tim verò eos qui Philosophantur. Ambobus enim amicis existentibus*  
(scilicet, ut *Andronicus Rhodius* interpretatur, τῆς τε ἀληθείας  
καὶ τῆς περὶ τῶν ἰδεῶν εἰπόντος) *Sanctum esse principem locum tribuere  
veritati.* Evidentiùs autem hoc ipsum è Metaph. A. min. prin-  
cipio colligitur, ubi fatetur de contemplatione veritatis, circa res  
naturales præcipuè, μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε  
πάντας ἀποτυχεῖν, ἀλλ' ἕκασον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ κατ' ἕνα  
μὲν μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ ἐν πάντων δὲ συναθροισζομένων γιννε-  
σθῆαι τι μέγεθος. h. e. *Negè dignè quempiam ipsam consequi posse* (so-  
lum puta) *nec universos etiam aberrare, sed quemq; de Natura  
aliquid dicere, & singulos quidem* (NB.) *nihil aut parum ad ipsam  
conferre; ex omnibus autem congestis magnitudinem aliquam emer-  
gere.*

Dissert. de  
Meth. num.  
III. p. m. 8.

Eth. ad Ni-  
com. Lib. I.  
cap. VI.

*Cartesius* equidem hoc sibi loco non uno arrogat, ea se inve-  
nisse veræ & sanioris Philosophiæ Principia, quæ excolendo quam-  
plurimas veritates, quas ipse non explicuerit, alii sint detecturi,  
atque ita pau'atim ab his ad illas progrediendo, ad perfectam to-  
tius Philosophiæ cognitionem summumque Sapientiæ gradum  
cum tempore perventuri &c. fatetur tamen statim, effluere posse  
multa secula, antequam ex istis principiis omnes veritates dedu-  
ctæ fuerint, quæ deduci inde possint, quia eæ, quæ inveniendæ  
restent, maximam partem dependeant à particularibus quibus-  
dam experimentis, quæ nunquam casu se sint oblatura, verum ab  
hominibus sagacissimis cum cura & sumptu indaganda: Fatetur  
alibi, *exiguum id quod eo usq; didicerit, nihil fere esse præ eo quod  
ignoret* — ingenia in orbe esse posse quæ suum multis paralan-

Præf. Princ.

Dissert. de  
Meth. p.  
m. 41.



ibid. p. 47.

Part. I. Epist.  
XXIV.

Epist. XCII.  
& XCIV.

gis superent: Eos denique, qui Duces ac Præceptores suos etiam superare non student, hederæ similes esse dicit, quæ nunquam contendat altius ascendere quàm arbores, quæ ipsam sustinent. Et quamvis videri queat *Heinrico Regio* succensuisse in Præf. Principiis præfixa & in Epistola quadam ad Palatinam Principem perscripta, quod is, in Metaphysicis præsertim, ab ipso dissentiret, ac cæco impetu contradiceret; attamen ex aduerso, id quoque eodem loco improbat, quod cæco assensu sequatur *Regius*, quicquid ipsum sentire arbitretur de iis omnibus, quæ vel *Physicam* vel *Medicinam* spectant; et si plerumque & sensum ipsum principiorum, non satis perceptum, & methodum argumentorumque ordinem pervertat. Alibi verò, cum in eo esset Senatus *Ultrajectensis*, *Voëtii* & aliorum impulsu suaque, ut Principiis *Philosophiæ Cartesianæ* porrò publicè docendis *Regio* per Decretum publicum interdiceret, hæc primùm consilii loco ad hunc transcripsit: *Cæterum obsequere accuratè ac lato animo iis omnibus, quæ Tibi à Dominis tuis prescribentur, ut certus, ea Tibi dedecori nullo modo esse posse; deinde verò cum ipsâ re, quod metuerant, evenisset, Quantum ad decretum tuorum Dominorum, scribit, nihil mitius, nihil prudentius mihi videtur ab iis fieri potuisse, ut scilicet se collegarum tuorum querelis liberarent: Tu, si mihi credis, ipsis quàm accuratissime atq; etiam ambitiose obtemperabis, docebisq; tuam Medicinam Hypocraticè & Galenicè, & nihil amplius. Si qui studiosi aliud à Te petant, excusabis Te perhumaniter, quod Tibi non liceat &c.* E quibus hoc saltem elucet, non fuisse propositum *Cartesio* Philosophiam suam impetuosius obtrudere nolentibus, aut, qui *Seftariorum* alioqui mos est perniciosissimus, eam dogmatibus suis auctoritatem ac necessitatem arrogare, ut pro iis, tanquam pro aris & focus pugnari vellet; cum contrarium suis manifestè suaserit.

VI.

2.  
*Cartesiani*  
*Secundo*  
*quoq; vo-*  
*cis signifi-*  
*catu*

Ad cætera verò paulatim ut progrediamur, illi *Secundo loco* præcipuè mereri *Cartesianorum* nomen communiter iudicantur, qui *Renati Des-Cartes* dogmati quasi characteristico, de *Dubitatione*, subscribunt, quod unum omnem istam invidiam *Cartesianæ Philosophiæ* conflâsse non immeritò quis dixerit; quandoquidem intensissimi ejus hostes nullibi inveniunt, quod exagitent magis & impugnent quàm *Meditationum* *Metaphysicarum* caput



put & initium, quo perlecto plerumque Viri Cordatiores quoque, maximè verò ii qui aliorum de Cartesio iudiciis præoccupati alieniore paulùm animo lectionem illam adgrediuntur, absterrent statim in limine solent, ut reliqua ne digna quidem lectu existiment. Etenim in prima illa Meditatione dubiam facere & fallacem conatur omnium sensuum certitudinem, ipsa quoque principia Geometrica & Arithmetica sollicitat, eum se fortè à DEO potentissimo factum fingens, ut, quamvis nulla esset terra, nullum cœlum, nulla figura, nulla magnitudo, nullus locus, hæc omnia tamen sibi non aliter, ac nunc, viderentur existere; aut potius à maligno quodam genio, eoque summe potente & callido, ita se fortè deludi: considerat seipsum taaquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non sanguinem, non aliquem sensum; imò non repugnaturum se, ait, iis, qui fortasse mallet negare tam potentem aliquem DEUM, quàm res alias omnes credere esse incertas, totumque hoc de DEO daturum esse fictitium, ac mansurum denique obstinatè in hac meditatione defixum &c.

VII.

Ita verò si reuera dubitavit *Cartesius* ac seriò, veniuntque *Cartesiani* dicendi ii, qui cum ipso etiamnum fallacem omnem sensuum cognitionem supponant, utrum cœlum aliquod, aut terra, aut DEUS, existat, nedum quidem certi &c. tantum abest, ut inter Cartesianos connumerari vellemus, ut eos potius bipedum omnium stolidissimos, plusquam Scepticos, Solos Atheos, omni jure meritoque effemus pronuntiaturi ætatemque habituri: Imò, cum verissimè JOH. MUSÆUS, Magnus Theologus, judicaverit, *Cartesianos ista quidem fingere posse: intellectui autem, ut seriò sic judicet & statuatur, persuadere, aut speciebus rerum sensibilium inde ab aliquot annis sensuum interventu ipsi impressis, eum exuere minimè posse*, hoc sensu Cartesianum neminem unquam fuisse judicamus, neque adeò nos, si vellemus maximè, in eorum censum venire posse. Quamobrem tantò facilius nobis persuademus, ipsum quoque *Cartesium* isthæc animo suo nunquam seriò voluisse; maximè cum in fine Synopses, immediatè Dubitatricem illam Meditationem antecedentis, expressis verbis, *rever à mundum aliquem esse, & homines habere corpora & similia*, iis accenseat, de quibus (NB.) *nemo unquam sana mentis seriò dubita-*

*reji-  
tur cum  
Dubita-  
tione sua.*

Introd. in  
Theol. cap.  
II. p. 75.



Med. I. pag.  
m. 8.

p. u't.

Dissert. de  
Meth. pag.  
m. 24<sup>e</sup>

Not. ad Re-  
gii Program-  
ma p. m. 189  
& sequ.

dubitavit, ac inter medias dubitationes suas fateatur quasi indi-  
gnabundus, nisi se ipsum fallat, & obstinatâ voluntate falsas &  
imaginarias fingat pristinas de rebus sensibilibus opiniones, non  
posse se desinere iis assentiri & confidere, quippe *reverà talibus,*  
*ut aliquo quidem modo dubia sint, sed nihilominus valde probabiles,*  
*& quas multò magis rationi consentaneum sit credere, quàm nega-*  
*re;* tandemque sub finem Meditationum, è demonstratis interim  
ac deductis ab indubio, quod inter medias dubitationes ceteras  
repererat, principio conclusionibus, hanc ultimam ipse porrò, tan-  
quam corollarium inferat: *Hyperbolica superiorum dierum dubi-*  
*tationes, ut risu digna sunt explodenda.* Quin & subi methodum  
tuam prolixè exponit, *istorum omnium, ait, quod in mundo sint si-*  
*dera, terra & similia, est certitudo, ut Philosophi loquuntur, mora-*  
*lis, quæ tanta est, ut nemo, nisi deliret, de iis dubitare (NB.) posse vi-*  
*deatur;* Alibi verò paulò commotior, *imperitos Calumniatores*  
appellat, qui se dixissent docuisse DEUM esse negandum, vel  
ipsum nos decipere, vel de omnibus esse dubitandum, vel fidem  
omnem sensibus derogandam, cum ea omnia verbis expressissi-  
mis rejecerit, validissimisque argumentis refutârit, idque ut com-  
modius & efficacius præstaret, initio meditationum suarum ista  
omnia tanquam dubia propoluerit, non à se tamen primùm in-  
venta, sed à Scepticis dudum decantata: *nihil ad eò iniquius esse*  
*posse, quàm tribuere alicui Scriptori opiniones, quas eo tantum*  
*sine refert, ut refutet; nihil ineptius, quàm fingere, saltem illo*  
*tempore, quo istæ falsæ opiniones proponuntur & nondum refu-*  
*tantur, eas doceri, atque ideò illum qui refert Atheorum argu-*  
*menta, esse Atheum temporarium; nihil puerile magis quàm di-*  
*cere, si moriatur interim, priusquam speratam suam demonstra-*  
*tionem scripserit vel invenerit, eum Atheum moriturum &c.*  
Istas quidem falsas opiniones non retulisse se tanquam alienas sed  
tanquam suas, id verò ideò quod hoc exigeret stylus meditatio-  
num; in eodem libro quo ipsas retulerit, omnes se refutâsse, atque  
ex ipso libri titulo potuisse intelligi se ab iis credendis esse planè  
alienum, cum in eo demonstrationes de existentia DEI pro-  
mittantur: nec esse quem ad eò *stolidum* posse, ut existimet, eum,  
qui talem librum proponit, ignorare dum primas ejus paginas  
exarat, quid in sequentibus demonstrandum susceperit &c.



VIII.

Quod si ergo *Cartesius* 1. In Med. illa prima ac Philosophiæ <sup>est quod-</sup> suæ principio serio non dubitavit, nec alios dubitare voluit, imò <sup>dammodo</sup> ne quidem posse credidit, intellige quoad usum vitæ ac certitudi- <sup>excusabi-</sup> nem moralem aut Physicam (quod iterum inculcat *Dissert. de* <sup>li.</sup> *Meth.* p. 20. in *Resp.* V. p. 57. 58. *Resp.* VII. p. 83. & *Princip.* Part. I. Artic. III.) sed 2. omnem illam suam dubitationem ad ve-  
ritatis contemplationem retulit & ad summam ac metaphysicam  
evidentiam, quæ Scepticos etiam convincat (*Dissert. de Metho-*  
*do* p. 21.) excipiens etiam 3. res fidei, quæ que ad pietatem & ge-  
neraliter ad mores spectant, expressis verbis (*Dissert. de Meth.*  
p. 18. *Resp.* IV. p. 135. *Resp.* VII. p. 93.) & 4. dubitandi rationes,  
non nisi tanquam verosimiles proposuit, ac in eum tantum finem,  
ut lectorum partim animos præpararet ad res intellectuales con-  
siderandas illasque à corporeis distinguendas, partim, ut ad ipsas  
in sequentibus *Medit.* responderet (quod ipso facto quoque præ-  
stitit) partim etiam ut ostenderet quam firmæ sint veritates quas  
postea proposuit, quandoquidem ab istis Metaphysicis dubitati-  
bus labefactari non possint; verbo, ideò illas proposuit, quòd pu-  
taret, se non magis ipsas omittere potuisse quam *Medicinæ* Scri-  
ptor morbi descriptionem, ejus curandi methodum vult docere  
(prout hæc totidem verbis ad quendam adversariorum suorum  
perscribit, qui plus ipsi quam vellet concefferat, ac rationes illas  
dubitandi non verosimiles tantum aut speciosas, sed veras pro-  
fus judicabat, id autem in eo culpæ videbatur, quòd vetera pro  
novis suis speculationibus publicaret;) Porro verò 5. sic dubitan-  
do, non voluit quæ vera erant, aut esse poterant, pro falsis haberi,  
sed potius, nec affirmando nec negando eorum quippiam, inter-  
im dum ex indubio prorsus principio illa deduxisset, judicium su-  
spendi, nec eorum majorem haberi tum quidem rationem, quam  
si planè falsa essent &c. (*Resp.* VII. p. 84. & *Epist.* ad *Instantias*  
*Gassendi* p. 143.) Quod si, inquam, hos inter aliosque plures,  
quos passim in ejus scriptis observare licet, limites coarctet dubi-  
tationem suam *Cartesius*, fatemur equidem eas absurditates ac  
nefanda crimina, quæ à quibusdam ejus adversariis ipsi objecta  
sunt, in ea nos reperire non posse: maximè cum *Socrates*, *Plato* &  
*Aristoteles*, teste quoque *Reinero Vogelsang* Adversario *Cartesia-*  
*næ Philosophiæ* acerrimo, longè ante *Cartesium*, & eodem  
modo,

Obj. & Resp.  
III. p. 92.

Indign. justa  
contra Exerc.  
Paradox.



modo, quamvis non ita præstigiolè (ut loquitur *Reinerus*) aut (ut *Cartesius* ipse) hyperbolicè ut risum illæ dubitationes postea mererentur, dubitaverint; adeò quidem ut ægrè ferat laudatus *Vogelsang*, dubitationem, quæ pertinere dicitur ad initiationem Philosophi tam procaciter audire *Cartesianam*, & cur non potius *Socraticam*, aut *Platonicam*, aut *Aristotelicam*, vel, si vetera fortè nomina fordeant, *Verulamianam*.

IX.

*Neutiquā  
tamen ne-  
cessaria*

Attamen, utcunque non adeò absurdum nobis aut impium, uti quibusdam aliis, videatur Cartesianum hoc dubitandi consilium; non videmus tamen tantam ejus, vel utilitatem vel necessitatem, quantam equidem ejus discipuli passim inculcant, imò ipse quoque non obscure asserit loco non uno, præcipuè in Resp. IV. p. m. 135. ubi ad monitum Doctoris cujusdam Sorbonici, qui prudenter certè præviderat fore ut offendat quosdam liberior illa Philosophandi ratio, quâ omnia re vocantur in dubium, maximè cum Author ipse fateatur in Methodo, mediocribus ingeniis hanc viam esse periculosam, ideoque præfatiunculâ quadam muniri debere Meditationem illam, judicaverat, quâ (ut in Synopsi ex parte jam factum esset) significaretur, de iis rebus serìò non dubitari, sed ut iis aliquantisper sepositis, quæ vel minimam & hyperbolicam, ut Author ipse vocat in alio loco, dubitandi occasionem relinquunt, aliquid ita firmum & stabile reperiri possit, ut de eo ne pervicacissimo quidem liceat tantillum dubitare &c. inter cœtera sic respondet: *Neg. dici debet rectius me facturum fuisse si abstinuissem ab iis scribendis, à quibus legendis permulti debeant abstinere; (NB.) Tam necessaria enim existimo, ut sine ipsis nihil unquam firmum & stabile in Philosophia statui posse, mihi persuadeam.* Nunquam, fatemur ingenuè, videre potuimus necessitatem illam, nisi fortassis eo uno casu, quo cum exquisitissimo Sceptico cuiquam esset negotium, atque adeò, ut è concessis cum ipso disputaretur, (is autem nihil eorum quæ aliàs principiorum loco habentur concederet) initium ab ipsa ejus dubitatione generali capeffendum. Quamvis, si dicendum quod res est, ne tum quidem opus esset cum apparatu tanto ac tam operosè rationes dubitandi comminisci, uti quidem fecit *Cartesius*, sed, si experientiam omnem, omnia sensuum testimonia in dubium vocaret adversarius pertinacissimus, ea suo loco relinquere sufficeret, tanquam



quam controversa tunc & non concessa, & ab eo facere philosophandi initium, quod unum antagonista non posset non concedere: ipsum scilicet dubitare de istis omnibus, & consequenter, si vel maxime dubia ponatur in ipsius gratiam cœli, terræ, corporis nostri, cœterorumq; existentia, ipsum tamen ita dubitantem necessario aliquid esse &c. Quod si verò sic procedere cum Sceptico liceat, multò minus alias, si quis ea, quæ nondum maturâ ætate à nutricibus, coævulis, Præceptoribus denique fuerat edoctus, subactiore aliquando iudicio perpendere, jactisque quasi de integro fundamentis Philosophiam ac scientiam immotam magis superstruere, constituerit; multò, inquam, minùs opus erit hyperbolicâ illâ & metaphysicâ dubitatione, sed præjudicia cavere, h. e. Vulgi traditiones ac testimonia nobis à pueris inculcata tantisper seponere, Scholarum etiam dogmata eo usque percepta & experimenta sensuum, confusiùs ac obiter capta, non tanquam falsa statim promiscuè & repugnante mentis iudicio rejicere, sed, ut examinanda considerare, atque adeò in progressu nihil eorum, nisi junctæ sensibus rationis cautum ac circumspèctum examen prius sustinisset, principii loco admittere, suffecerit. Neque videmus, quid porrò urgere Cartesiani, pro universalis dubitationis suæ necessitate, queant, nisi, quod præjudici dicto modo exueri ac deponere sit res adeò ardua & difficilis, ut ultra limites entendum & iniquum postulandum sit, si æquum obtineri velit: cui aliud quidem hac vice nihil reponimus, quàm exempla Virorum Philosophorum hujus ævi famigeratissimorum, qui magno numero hodie haustis ab ineunte ætate & imbibitis quasi principiis sese liberarunt, ac, spretâ nunc autoritate omni, soli veritati feliciter litant; experimenta nulla, nisi pluribus tentata vicibus, & cum eodem successu, & ex omni parte circumspèctissimè tractata, admittunt, nulla principia, nisi quæ clarissimè mentis oculo allucent, pro veris ac indubiis habent; in cæteris, ubi talia nondum suppetunt, hypothesibus ingeniosis contenti, & è pluribus eam, quæ cuique videtur optima, seligentes.

X.

Neque verò necessarium tantùm negamus, sed & periculosum esse credimus excessum illum dubitandi Cartesianum, si quem infirmioris animi, aut ingenii mobilioris, hominem in istas incidere tricas contingat. Nec potuit certè *Cartesii* perspicax ingenium

Vid. Synops.  
Medit. Cart.  
sub init.

*Imò etiam  
periculosa*



Resp. IV. p.  
118.

p. 135.

ingenium hoc ipsum non prævidere, aut monitum ab aliis negare. Ideo ad ea quæ Doctor Sorbonicus loco supra allegato monuerat, ipsum in Dissert. de Methodo fateri, mediocribus ingeniis hanc viam esse periculofam, nihil aliud quàm hoc respondet: *Et quamvis ignis & ferrum ab imprudentibus aut pueris sine periculo non tractentur, quia tamen utilia sunt ad vitam, nemo est qui putet idcirco ipsis esse carendum.* Locus autem, ad quem Sorbonicus ille Doctor respexit, extat Dissert. de Methodo p. m. 9. qui totus describatur certè dignissimus: *Et quamvis, inquit Cartesius, quia meum opus mihi ipsi satis placet, ejus exemplar hic vobis proponam, non ideo cuiquam auctor esse velim, ut simile quid aggrediatur: Poterunt fortassis alii, quibus DEUS præstantiora ingenia largitus est, majora perficere; sed vereor, ne hoc ipsum, quod suscepi, tam arduum & difficile sit, ut valde paucis (NB.) expediat imitari. Nam, vel hoc unum, ut opiniones omnes quibus olim fuimus imbuti, deponamus (NB.) non unicuique est tentandum. Et maxima pars hominum sub duobus generibus continetur, quorum neutri potest convenire. Nempe permulti sunt, qui cum plus æquo propriis ingeniis confidant, nimis celeriter solent judicare, nunquamq. satis temporis sibi sumunt ad rationes omnes circumspiciendas, & idcirco (NB.) si semel ausint opiniones omnes vulgò receptas in dubium revocare, & velut à trita via recedere, non facîle illi semita quæ rectius ducit semper insistent, sed vagi potiùs & incerti in reliquam vitam aberrabunt; Alii verò ferè omnes, cum satis judicii vel modestiæ habeant ad existimandum, nonnullos esse in mundo qui ipsos sapientiâ antecédant, & à quibus possint doceri, debent potiùs ab illis opiniones quas sequuturi sunt percipere, quàm alias proprio ingenio investigare. Quæ cum ita sint, incautiùs certè ac imprudentiùs, vel ipsius Cartesii judicio, agunt ex ipsius discipulis ii, qui dubitationibus illis intempestivis cathedras & auditoria complent, animosque auditorum suorum sollicitant & intricant, quos ad alterutrum, arcendorum inde ex Cartesii præscripto, genus plerumque pertinere, satis experimur. Nos certè, quibuseam inire viam ipsismet nunquam collubuit, nec voluimus hactenus, nec velimus imposterum, Auditores nostros hoc etiam sensu esse Cartesianos.*

XI.

Deiis autem quid nunc dicemus, quos hodie vel maximè  
Carte-



*Cartesianorum* nomine novo prorsus consilio compellant multi, non ut ipsis probrosum eveniat Sectarium nomen, sed ut huic potius ex illorum malitia novus invidiæ cumulus adcrelcat; de iis, inquam, qui Cartesianam Philosophiam magnis laudibus publicè extollentes, ejus interim limites ausu temerario supergressi, SS. Theologiæ pomæria turbulenter involant, &, vel abusi hoc aut isto Cartesii effato, fidei simplicitatem turbant, vel, quod pejus multò, conceptas pridem mente blasphemias & execranda dogmata in publicum evomunt, quibus Cartesii Philosophia ne apiculo quidem uno aut favit unquam aut occasionem nascendi præbere unquam potuit. De priorum temeritate jamdudum *Samuel Marefius* Theologus Belga celebris ex Anticartesianorum cordatorum numero in Tractatu de *Abusu Philosophiæ Cartesianæ*, & *Balthasar Bekker* in Admonitione candida & sincera de Philosophia Cartesiana, docuerunt eam non magis Philosophiæ aut effatis Cartesii, quamvis nonnunquam fortè paulo durioribus, imputari debere, quàm Aristotelicæ aut Platonicæ, hæreticorum omni ævo hac & ista pessimè abutentium, somnia: Posteriorum autem facilè princeps est, in publicum prodire sed larvato vultu, pronuper ausus, Author *Tractatus Theologico-Politici*, in quo certè ne scintillam quidem Politicæ prudentiæ, nedum Theologicæ veritatis, sed ea principia reperias, quæ utramque pessundatura essent, si vires eundo acquirerent, quàm certissimè. Ejus scripti authorem esse Belgam quendam Spinofo *discipulo* germinè verbi divini semen in suo primùm, deinceps in aliorum quoq; cordibus, opprimere & suffocare ausum ac paulò post vivis suis coloribus porrò depingendum, cum rumor non adeò incertus ferat, nos certè facilè consentientes habet, utpote qui non una in his chartis legimus, quæ coram antehac audire nos meminimus ex ore illius hominis, tum quidem nec Deitatis nec honestatis externæ immemoris, at omnis veritatis revelatæ contemptoris haut clancularii: Quemadmodum etiam in Præfatione dicti Libri non obscurè Superstitionem & Christianam religionem pro uno eodemque habet, & speciatim in ipso limine, Superstitiosos illos, *cum in periculis versantur & sibi auxilio esse nequeunt, votis & lacrymis muliebribus divina auxilia implorare*, impiè dicit; deinceps autem in opere iplo, *Prophetas admodum rarè ex DEI revelatione, Apostolos fortè nunquam, locutos*, ac utrosque à se in-

3.  
Cartesianorum nomen in tertio significatu.

ex una parte non ferendum

p. 137.  
p. 90.



- p. 52. vicem frequentius dissentire, impudenter asserit; quæ de Adamo  
narrant in ipso Genes: principio S. literæ, *parabolam esse credit,*  
*non historiam; Miraculi nomen non nisi respectivè ad hominum opi-*  
p. 69. 70. *miones intelligi posse & nihil aliud significare quàm opus, cujus cau-*  
*sam naturalem exemplo alterius rei solita explicare non possumus,*  
*vel saltem ipse non potest, qui miraculum scribit aut narrat; Omnia*  
*que in Scriptura verè narrantur contigisse, ea secundum leges*  
*naturæ, & omnia necessariò contigisse, imò si quid reperiatur*  
*quod apodicticè demonstrari possit, legibus naturæ repugnare aut ex*  
*eis consequi non potuisse, plane credendum id à sacrilegis hominibus*  
p. 77. *sacris literis adjectum esse, absolutè, sed & sacrilegè prorsus, conclu-*  
*dit: Providentiam nihil esse reverè præter naturæ ordinem: Potent-*  
*tiam naturæ esse ipsam divinam potentiam & virtutem; divinam*  
*autem potentiam esse ipsissimam DEI essentiam (è quibus quid aliud*  
*concludas quàm DEUM & Naturæ ordinem sive potentiam huic*  
*hominis monstrò nunc unum idemque esse, maximè cum eadem pa-*  
*gina infinitam dicat & illimitatam istam naturæ potentiam?) Li-*  
p. 131. *bro alios, qui res optimas docent & narrant, quacumq; demum*  
*linguâ & à quacumq; natione scripti fuerint, æque sacros esse, ac est*  
*illa quam sacram speciatim dicimus, Scriptura: Hanc porrò nun-*  
p. 168. *quam aliquid expressis verbis affirmare vel negare contrarium ei*  
*quod in alio loco affirmavit vel negavit, temerè dictum ait, & hu-*  
*jus generis blasphemias eructat lexcentas alias.*

XII.

*Ex altera  
prorsus  
execrabi-  
le.*

Ubi quidem multum interesse putamus, ut pius Lector rectius edoceatur fontem & originem adeò scædorum & execrandorum dogmatum, atque adeò sciat, hominem istum ( ut ex relatione fide dignorum hominum, imò ex ipsius ore, habemus ) Judæis parentibus Amstelodami natum, ob causam ridiculam, de religione avita dubium primum, dein è Synagoga transfugam, Christianæ tamen religioni postea fidem nunquam aut nomen dedisse, sed hanc demum cum Judaica, Muhamedana & quavis alia pari loco reverentiaque habuisse, Alcorano, Talmudi & Sacris Bibliis communem in Bibliotheca sua locum assignare malitiosè solitum, ac, Veteris Testamenti Libros imprimis ( de Novo, quod mirere, paulò modestius loquebatur ) homines non simplices tantum, verum etiam imprudentes & inconsideratos habuisse auctores blasphemari nihil veritum.



tum. Actum quidem, cum nobis innotuisset, miserandus homunculus [incesserat enim etiam nostrum; cum multis, animum, exoticum hoc animal videndi curiositas] in obscuro degebat, nec ausus execrandas opiniones suas evulgare, imò ne utile quidem id futurum ratus, quòd illis contraria credere nemini nocivum esse posse ipsemet judicaret: postmodum autem eVectus, ut audio, ab iis, quos nescio an fors inimica, an iusta Nemesis, horrendo interitu tantum non in nihilum redegit, altum spirare cum occœperit & publicis scriptis venenum haut adeò occultum amplius evomere, quinimò, quòd Amicus è Belgio pronuper redux pro certo retulit, per emissarios etiam longè lateque spargere; non erat profectò tacendum istud, ne fortè perniciosissimas illas & Christianismum, imò religionem omnem, penitus evertentis opiniones sub specioso Philosophiæ Cartesianæ nomine admitterent incautiores, aut huic ipsi, hoc casu profectò innocentissimæ, invidiam inde porrò creare, & per hujus latus omnem Philosophiam recentiore pungere, pergerent malevoli. Certum enim *Primò* est, Tractatus Theologici authorem antè, scilicet, laudatum, utut magni fecerit Cartesium, ejus Philosophiæ tamen addictum non fuisse; siquidem non expressis tantum verbis & quasi gloriabundus dicere frequenter solebat, suæ Philosophiæ principia (illa verò procul dubio tunc agitabat animo, quæ in allegato pessimo scripto vulgavit) à Cartesianis multum dissidere, sed & cum quædam Metaphysica, Cartesii Meditationibus omninò consona, ante plusculos annos ederet, in opusculi præfatione solenniter est protestatus, ea se non ex propria, sed ex Cartesii mente, ad amici cujusdam id speciatim expetentis preces, concinnasse.

*Deinde* verò id indubium est & mox explicatiùs ostendendum, nunquam ausum esse Cartesium in messem Theologicam immittere falcem suam, aut fidei articulos eaque quæ Sacra Scriptura revelat naturæ rationisque humanæ vires exsuperantia, ad Philosophiæ suæ principia examinare & si cum ipsis non consentirent, negare aut in alienum sensum detorquere; quòd faciunt isti, prioris quoque generis, *Pseudo-Cartesiani*, Cartesianorum nomine vel ob id ipsum indigni, quòd non tantum præeuntem non habent Magistrum, sed prorsus contradicentem.



*Vel ipse  
Cartesio  
judice.*  
Dissert. de  
Method p. 5.

n. LXXXVI.

num. XI V.  
XV. & seqq.  
Pluribus.

num. XXIV.

num. XXV.

Obj. & Resp.  
II. p. m. 66.  
& 78.

Audite quælo, Theologastri audaculi, quæ passim in scriptis suis monet, quem tanti facitis, *Cartesius!* Theologiam nostram, inquit, *reverebar, nec minus quam quivis alius beatitudinis æternæ compos fieri optabam.* Sed cum pro certo atq; explorato accepissem, iter quod ad illam ducit doctis non magis patere quam indoctis, veritatesq; à DEO revelatas (NB.) humani ingenii captum excedere, *verebar ne in temeritatis crimen inciderem, si illas imbecilla rationis meæ examini subjicerem: Et quicumq; iis recognoscendis atq; interpretandis vacare audent, peculiari ad hoc DEI gratiâ indigere ac supra vulgarium hominum sortem positi esse debere mihi videbantur.* Primam autem Princip. Philos. partem his verbis concludit: *Præter cætera autem memoria nostra pro summa regula est infigendum, ea quæ nobis à DEO revelata sunt, ut omnium certissima esse credenda; (NB.) & quamvis fortè lumen rationis quam maxime clarum & evidens aliud quid nobis suggerere videretur, soli tamen auctoritati divinæ potius, quam proprio nostro iudicio, fidem esse adhibendam: sed in iis, de quibus fides divina nihil nos docet, minimè decere hominem Philosophum aliquid pro vero assumere, quod verum esse nunquam perspexit.* In ipsa porro prima illa parte, postquam multa de DEO piè ac eruditè disseruisset, ac, perspicuum esse conclusisset, optimam philosophandi viam nos sequuturos, si ex ipsius DEI cognitione rerum ab eo creatarum explicationem deducere conemur, ita deinceps pergit: *Quod ut satis tuto & sine errandi periculo aggrediamur, eâ nobis cautelâ est utendum, ut semper quam maxime recordemur, & DEUM, auctorem rerum esse infinitum, & nos omnino finitos. Ita, si fortè nobis DEUS de seipso, vel aliis, aliquid revelet, quod naturales ingenii nostri vires excedat, qualia jam sunt mysteria incarnationis & Trinitatis, non recusabimus illa credere, quamvis non clarè intelligamus; nec ullo modo mirabimur, multa esse tum in immensa ejus natura, tum etiam in rebus ab eo creatis, quæ captum nostrum excedant.* Et, cum Theologi Parisienses isti Cartesii monito, quod volebat futurum Philosophum non assentiri nisi clarè perspectis, objecissent res fidei ac omnem denique religionem Christianam, ita ipse inter cætera respondet: *Distinguendum est inter materiam sive rem ipsam cui assentimur, & rationem formalem, quæ movet voluntatem ad assentiendum. Nam in hac sola ratione*  
perpsi-



perspicuitatem requirimus. — Deinde notandum est, claritatem sive perspicuitatem, à qua moveri potest nostra voluntas ad assentiendum, duplicem esse, aliam scilicet à lumine naturali, & aliam à gratia divina. Jam verò etsi fides vulgò dicatur esse de obscuris, hoc tamen intelligitur tantum de re sive de materia circa quam versatur, non autem quod ratio formalis, propter quam rebus fidei assentimur, sit obscura. Nam contra hæc ratio formalis consistit in lumine quodam interno, quo à DEO supernaturaliter illustrati confidimus, ea quæ credenda proponuntur ab ipso esse revelata, & fieri placere non posse ut ille mentiatur; quod omni natura lumine certius est, & sæpe etiam, propter lumen gratiæ, evidentius. Si hæc & similia alia non legeritis tantum apud Cartesium vestrum, qui Cartesiani audire vultis, sed & imitati fueritis, ita Philosophiam, naturalem præcipue, coletis, ut intactæ stent & inconcussæ res fidei, nec habeant occasionem Theologi Philosophiæ innocuæ impingendi, quod vestrum est, eâ abutentium, crimen; multò verò minus vel excitabitis ipsi, vel excitatas ab impotentioribus turbas calculo vestro approbabit; maxime si id consilium lectati fueritis quod Regio discipulo dedit Magister Vester à nobis superius allegatum, & ea consideraveritis attentius quæ alibi de propriis suis opinionibus hunc in modum scribit: *Et idcirco leves istos atq; inquietos homines maxime odi, qui cum nec à genere nec à fortuna vocati sint ad publicarum rerum administrationem, semper tamen in eis novi aliquid reformare meditantur. Et, si vel minimum quid in hoc scripto esse putarem, unde quis, me tali genere stultitiæ laborare, posset suspicari, nullo modo pati vellem ut vulgaretur.*

Dissert. de  
Meth. p. 9.

XIV.

Quod si quis infensior Cartesii adversarius his fortè reponat: Ista quidem scripsisse Philosophum versutum, omnia interim alia animo suo tacite voluisse, intus & in occulto hæresium promotorem, imò atheum; is quidem responsi loco illud primum habeat, quod ipsemet Cartesius, cum similia quædam de se circumferri inaudisset, ad H. Regium discipulum suum familiariter perscripsit: *Maxima mihi injuria fit ab illis, qui me aliqua de re aliter scripsisse, quam sensisse, suspicantur, ipsosq; si, qui sint, scirem, non possem non habere pro inimicis: tacere quidem in tempore, ac non omnia quæ sentimus ultrò proferre, prudentis est; aliquid autem à sententia sua alienum, nemine urgente, scribere lectoribusq; persuadere*

Ep. XCIIIX.  
Part. I.



Epist. ad Ce-  
leb. V. D.  
Gisb. Voc.  
tium p. 78.  
&c.

Adm. Meth.  
novæ Phil.  
Ren. Def.  
Cart. p. 261.

Med. Epist.  
Ded. p. 1. f. 2.  
Med. V. pag.  
32. 33.

*suadere conari, abjecti & improbi hominis esse puto: quibus jungantur ea quæ circa Atheismum ac cætera à Voetio & ascleis sibi objecta crimina regeffit, prolixiora quidem quàm quæ huc transcribi possint. Deinde verò, cum hi ipsi ejus hostes, eo ipso loco quo Atheismi suspectum eum reddere allaborant, fateantur, si verba virtutem semper arguerent, iisq; tuto fides adhiberi deberet (NB.) ab Atheismi levissima etiam suspicione hominem hunc fore alienissimum, ac certè, præter ea, quæ superius adduximus, alia loca innumera in scriptis Cartesii reperiantur, in quibus de DEO, de mente humana, de cæteris quoque rebus religionem ac fidem attinentibus, non modestè tantùm sed piè loquitur, maximè cum existentiam DEI adeò facilem esse cognitu probat è Scripturis patenter ac naturali lumine, ut eam inter axiomata ac prima principia reponat, æquè manifestum ex ipsis terminis arguens DEUM existere, h. e. (quæ sit vocis recepta ubique significatio) conceptum entis summè perfecti inter perfectiones cæteras existentiam, ac necessariam quidem, primariò involvere, quàm Triangulum habere tres angulos &c. & ea omnia, quæ vulgò jaçantur ab Atheis ad existentiam DEI impugnandam, semper ex eo pendere quod vel humani affectus DEO affingantur, vel mentibus nostris tantà vis & sapientia arrogetur, ut, quidnam DEUS facere possit ac debeat, determinare & comprehendere conemur, adeò ut, modo tantùm memores simus mentes nostras considerandas esse ut finitas, DEUM autem ut incomprehensibilem & infinitum, nullam ista difficultatem sint nobis paritura &c. prudenter & religiosè monet: cum, inquam, ex ejus (scriptis hostem potiùs Atheismi quàm Atheum judicare oporteat, temerarium profectò, nostro judicio, foret (ut lenissimè loquamur) de homine extero Nobilique profapia oriundo, qui vitam solitariam ac Philosophicam aulicis voluptatibus ac ei vitæ generi, cui exercendi & propagandi Atheismi porta latissima patuisset, prætulit, oppositum nobis persuadere & occultum atheismum suspicari velle; quod hodie quidem multi faciunt, non tam ex certo vel probabili quodam indicio aut ex malitia quadam sua, quàm abrepti aliorum, Voetii maximè Schookiique scriptis Anti-Cartesianis, quorum scopum tamen vindictam fuisse cordatus quisque Lector facilè, vel ex una Præfatione Methodi Admirandæ, judicat. Equidem an adversa iis quæ scripsit Renatus Des-Cartes occulto pectoris scrinio clauferit, indubiè nobis*



nobis & infallibiliter constare non magis potest quam de quibus-  
 cunque aliis nostri seculi scriptoribus, utpote quod unius DEI  
*καὶ τοῦ θεοῦ* opus est ac proprium: exinde verò, Scepticismi, En-  
 thusiasmī, Atheismī, ac nescio quorum porrò criminum se ipsa  
 mutuò evertentium (quis enim Enthusiastam eundem & Athe-  
 um concipiat?) suspectum statim reddere hominem si liceat,  
 nusquam tandem tuta erit viri vel honestissimi fama & innocen-  
 tia. Nobis autem, quoties in hanc refutandi compendiosam, at  
 pudendam insimul, methodum, hoc ævo proh dolor! multis  
 etiam cum maximo ecclesiæ Christianæ scandalo, familiarem in-  
 cidimus, ante oculos perpetuò versatur illud ethnici Scriptoris ef-  
 fatum laudatissimum: *Ut quisq; est Vir Optimus, ita difficillime esse*  
*alios improbos suspicatur!* XV.

E quibus porrò jam satis, puto, manifestum est, si *Cartesia-*  
*norum* nomen illi omnes mereri putentur hostibus Cartesii capi-  
 talibus, aut Cartesianismi suspecti saltem sint, qui cum ipsis in con-  
 vitia diffluere, Scepticismi, Enthusiasmī, Atheismī, aliorumque  
 infandorum scelerum notam, DEUM hominumq; fidem contrà te-  
 stantibus, ex mera suspicandi libidine, inurere, vel etiam quicquid  
 sive boni sive mali habuerit ista Philosophia promiscuè rejicere ac  
 pedibus conculcare nolint; id quidem nominis effugere nos haut-  
 quaquam posse, imò ne velle quidem; ut qui malimus etiam im-  
 meriti vocari in partem aliquam odii plusquam Vatiniani, quo  
 multi oderunt vix notum de nomine Philolophum, quàm conse-  
 ctando sibilis & convitiis, talia nostrâ opinione, nunquam meri-  
 tum, parvos in philosophicorum præceptorum (ne dicam chari-  
 tatis Christianæ) exercitio progressus, & à malis bona discernen-  
 di in potentiam, proderet. Nunquam profectò placuit inconsi-  
 deratus eorum impetus aut, ut durius loquar, insolentia ac de-  
 mentia, qui Aristotelem non rejiciunt modò ac refutant, sed ut  
 hominem nihili, qui nihil unquam pronuncia verit, quod cum recta  
 ratione consentiat &c. passim traducunt: placuit autem imprimis  
 moderatum ac circumspèctum *Honorati Fabri* de Philolopho isto  
 judicium, quando, *Aristotelem in quibusdam non sequi, prudentis*  
*est, inquit, passim refellere, imprudentis; in omnibus ipsi adherere,*  
*& in singula ejus verba jurare simplicis & creduli; passim rejicere,*  
*carpere, mordere, invidi ac arrogantis; sed despiciari & nullo inter*  
*Philosophos loco habere, insani profectò atq; dementis est.* Sic, in-

Cic. Lib. 1.  
 ad Qu. Fr.  
 Epist. 1.

4.  
*Cartesia-*  
*nismus*  
*laudabi-*  
*lis.*

Phys. Tract.  
 V. Lib. I.  
 Prop. CLXI.  
 in fine.



quam, de Aristotele ( in medio adeò hoc Cartesianismo nostro etiamnum *Aristotelici* ) constanter sentimus, homine gentili licet & extra salutis pomæria nato, quem etiam τῶν ἑλῶν ἢ νοῦσαι τὸν πατέρα, sed DEUM Λυχὴν τῷ παντὸς fecisse Clemens Alexandrinus est testatus, quem Providentiam divinam non agnovisse statuerunt *Dan. Heinsius* & *Gerhardus Joh. Vossius*, Viri Celeberrimi, quos ante jam olim *Origenes* ob eandem causam infra Epicurum ponere ipsum non dubitavit; quem præparato veneno Alexandrum Magnum per Antipatrum sustulisse *Bassianus Caracalla* credidit, ejus ideò scripta omnia funditus deleturus, *Plutarcho* etiam in Alexandro, *Arriano* lib. VII. ac *Plinio* Lib. XXX. cap. ult. de tanto crimine testantibus; quem ipsi Amici ac domestici, qui cæteroquin eum in Philosophando principem laudant, ita de Naturæ viribus & arcanis differentem, ut nemo acutiùs, sic demonstrem ut nemo accuratiùs, sic defendentem ut nemo fortius &c. in simul tamen in refutando Camelum dicunt, illos calcibus invidiæ petere solitum, è quorum uberibus nectâr Philosophiæ luxerat, & cum refellit, aut verbum mutare aut invertere sententiam, aut novam fingere, & quasi Herculem cum Pygmæo, cum umbra, de lana caprina cerrare, fatentur; quem denique anno ætatis sexagesimo secundo Athenis ab *Erimedonte ἀσιβείας* accusatum, quod *Hermiæ* Eunucho velut *Apollini*, præana cecinisset, ac *Pythiadi* uxori, tanquam *Cereri*, sacrificasset, solum vertisset & è *Chalcide* Oratione Apologetica iudicibus frustra transmissâ, nihilominus ad iudicium vocatum cicutam bibisse, de audaciâ porrò, voracitatis, ebriositatis, procacitatis, avaritiæ, superbiæq; vitio ac nefando denique παιδερασίας crimine apud *Suidam* aliosq; (verè an falsò, novit is qui omnia novit) inculatum, docet *Franciscus Patricius*, cum cæteroqui Virum ingenii acutissimi & in studiis φιλοπονώτατος fuisse, antiquorum libros omnes evolvisse, ipsum quoque ἐυρετικώτατος atque αιτιολογικώτατος, de suo testatus. Quidni verò *Cartesio* similiter inter acutiore Philosophos locum concedere liceat, & quædam ejus laudare tanquam ingeniosè inventa, quibusdam etiam spreis ac rejectis; verbo, sic de ipso sentire, prout ante de Aristotele sensimus, nihil moratis eos qui cum *Voesio* & *Schoockio* ipsum cum subtilissimo Atheismi Patrono & Apostolo *Casare Vanino*, qui Tholosæ publicè combustus est, comparare, aut, cum aliis moderatioribus, Atheis saltem temporariis annumerare

Or. in Lib. de Mundo Ed. novæ p. 91. De Sectis Philof. cap. XVII. §. 13. XXI. §. 3. Horn. Hist. Philof. cap. VII. p. 278.

Ioh. Casi Speculo Moral. qu. Lib. 1. cap. 6. alleg. Hornio Lib. VII. Phil. Hist. cap. IX. p. 363. quem Vide etiam Lib. III. cap. XV. p. 197. & Vossium de Sectis. Philof. cap. XVII. p. 6.

Discuss. Per. Tom. 1. Lib. 1. p. 9. & seqq.



merare vel aliunde ineptiarum, mendaciorum, superbiæ, hypo-  
 criseos ac vitiorum similium complurium arguere, non dubitâ-  
 runt; cum interim is religionem Christianam, etsi Pontificiam,  
 apertè & publicè professus, in repellendis à se atrocissimis istis cri-  
 minationibus modestum admodum se gerat, uti Philosophum &  
 Christianum decet, ac ab aliis moderatioribus suis Adversariis  
 non solum ab illis vacuus judicetur, sed multis etiam laudibus &  
 encomiis subinde exornetur? *Samuel Marefius* certè in *Dissert.*  
*Theol. de Abusu Philosophiæ Cartesianæ surrepente & vitando in*  
*rebus Theologicis ac fidei*, multa rejicit Cartesii statuta, illius Philo-  
 sophemata nunquã censet admittenda sine delectu, multa incau-  
 tius dicta & limam Theologicæ *æmptibiæ* non sustinentia, per para-  
 graphos complures, nominatim 26, 27. & seqq. ad 40. usq; cordatè  
 refellit; multa tamen etiam multis laudibus extollit, ac totius  
 Dissertationis suæ hoc facit initium: *Renatus Cartesius, gente Gal-*  
*lus, provinciâ Armoricus, genere nobilis, jure merito inter summa*  
*nostrisæculi ornamenta est reponendus. Insignis fuit Mathematicus,*  
*ut, cum qui dixerit hujus æri Archimedem, non satis dixisse videat-*  
*tur. Et cum Sceptici obviam ire vellet, heroicum aggressus est*  
*consilium, procedendi in rerum physicarum disquisitione methodo*  
*mathematicâ, & Phenomena Naturæ, si potis esset, per geometricas*  
*demonstrationes explicandi. Licet autem sui voti damnatus per*  
*omnia non fuerit, cum in magnis satis sit voluisse, generosi ejus in eo*  
*conatus suâ laude dignissimi sunt. Nec dubitem quin multò longius*  
*& explicatiùs in naturæ mysteriis enucleandis fuisset processurus,*  
*nisi defuissent sumptûs necessarii &c. — Optimè illum in multis*  
*meritum fuisse de publico qui negaverit (NB.) is vel malitiosa invidi-*  
*diæ vel supina ignorantia justum stigma non poterit declinare. Sub-*  
*jecto verò brevi & nervoso ejus elogio è cap. 21. art. 5. Tom. II.*  
*Magoges Generalis ad Hist. Joh. Baptista de Rocoles Historiogra-*  
*phi Regii, ita pergit §. 3. Prout autem in hunc usq; diem mihi gra-*  
*tulor, quod gavisus fuerim illius Herois & notitiâ & amicitia quo-*  
*ad vixit, sic nunquam me pœnitebit aliquid ad honoris sui propu-*  
*gnationem & vindicias contulisse, &c. in quibus ait sperasse se Car-*  
*tesii ad religionem Evangelicam transitum, nisi per quorundam*  
*Antistitum rixas fuisset factus ab ea alienior. Ipsemet Admiran-*  
*dæ methodi author, quo nemo unquam in Cartesium invecus*  
*est vehementiùs aut dixit contumeliosius, non potuit tamen non*



P. 10.

S. 42. P. 69.

immiscere mediis convitiis hæc verba : *Internas dotes, si iis tenebras non laboraret offundere, prædicaremus ipsi: ingeniosum enim quis eum esse neget? Et Reinerus Vogelsang, inter Adversarios Cartesii nequaquam mitissimus, in Indignatione justa: Verùm enim verò, ait, de dubitatione Cartesiana qua disputata sunt hæcenus, non in eam partem rapi velim, quasi nimirum cordi mihi sit universim aut promiscuè suspecta reddere Cartesii Philosophemata, vel contemptum illi, si qua possim, conciliare. Agnosco Viri Sagax ingenium, qui non pauca certè, tanquam ex adyto pectoris edidit egregia responsa*

*Certius & rectè multò ratione magis, quàm Pythia qua tripodè è Phæbi laurug, profata unquam fuit. Itaq, non parum errat meo iudicio, qui non illum habeat pro Philosopho non infimi subsellii.*

P. m. 47.

Ita primarum in Medit. Cartesianas Objectionum Author (quem doctum quendam Fœderati Belgii Theologum esse Typographus indicat immediatè ante objectiones V. tas) ad Collegas & Amicos suos hæc percribit: *Est sanè Dn. Cartesius, quantum animadverto, Vir ingenii maximi, summèq, modestie, quales vel ipsè Momus amet si adsit. Antonius Arnaldus, Doctor Theologiæ Sorbonicus, Author IVtarum Objectionum (è quibus evidens est quàm in multis à Cartesio dissentiat) sub initium epistolæ ad Virum Clarissimum, Quid enim vis Tibi? scribit: Meum de Authore iudicium non expectas, cuius summam ingenii vim eruditionemq, singularem quanti faciam, jam pridem nôsti. JOH. BAPT. du Hamel, perpetuus ferè, at moderatus, Cartesii in Variis suis scriptis Antagonista, fusiùs tamen ejus Philosophiam ac methodum Philosophandi laudat de Consensu Vet. ac Novæ Philof Lib. I. Cap. ult. ac ita tandem concludit: *Hæc idcirco de Cartesii Philosophia præfatus sum, quod eam à me damnari & invisam quoq, haberi nonnulli existiment: idq, ex Dialogis quos non ita pridem in lucem emisi [ de Meteoris puta & Fossilibus, in quibus Cartesii hypotheses haut rarò satis rigidè perstringuntur ] At nunquam, quod meminerim, Simplicius, qui primas inter collocutores tenet, sed Theophilus tantum vulgari Philosophiæ addidit, Cartesium, ut reliquos recentiores, insectatur. Ingeniosissimo autem huic Gallo meritò jungimus acutissimum Anglum Henricum Morum, cuius utriusque una ferè methodus est ac studium idem, urgendi hinc**



hinc inde Cartesii Philosophemata magnis certè dubiis ac difficultatibus, prout vel ex uno hujus *Enchiridio Metaphysico* videre est. Attamen incorruptum ejusdem de Philol. Cartesiana judicium si quis desideraverit, id quidem legere licebit ex Epist. ad V. C. Anno 1664. Londini typis expressa; in qua, postquam non paucos Cartesiana Philosophiæ defectus adnotasset, & ad tria potissimum causarum genera modestè revocasset, quidquid uspiam lapsus esset Cartesius; §. 12. ac 13. tandem multis probat injustè Cartesium ab imperitis vulgò Atheismi insimulari, existentiam DEI ipsum perfecteissimâ demonstratione probasse, de animæ immortalitate rectè & sincerè sensisse &c. tandemque pag. 19. sic concludit: *Nihil igitur restat, quod sciam, ob quod Cartesius Atheismi suspectus esse possit, nisi quod merito audiat omnium Philosophorum Præcellentissimus. Est enim fanaticum quoddam genus hominum, qui, quanto quis Sapientior sit Naturæq; consultior, tanto eum semper autumant ab omni religione alieniorem.* De progressibus autem ejusdem in Philolophia Naturali sic judicat p. 33. *Aliquid autem in rebus naturalibus sciri posse tam clarè edocuit Cartesius, ut nemo sit qui de eo dubitet quin de Mathematicis demonstrationibus eundem necesse sit dubitare. Imò verò, ut liberiùs dicam excussâ hæc injuriosâ modestiâ ac sepositâ, si intra communes utriusq; Philolophiæ limites nos contineamus, tantundem scivisse Cartesium statuere oportet in investigandis Naturæ causis, quantum ignoravit Aristoteles.*

XVI.

Ecquid autem hæc Cartesii & Philosophiæ Cartesianae elogia huc congeffimus, si tanti non sunt ista nomina ut ipsis nostra subscribere, & augere Sectæ numerum, dignemur? Equidem, si propositum nobis fuisset Philosophiæ illi ejusque Authori Panegyricos conscribere, ea hic accumulanda fuissent encomia, quæ de *Geometria Cartesii*, stupendo certè opusculo, passim circumferuntur, ea huc transcribenda monumenta egregia, quæ denato in Suecia *Renato*, Holmiæ quidem Christianissimi Regis LUDOVICI XIV. Legatus Ordinarius *Petrus Chanut*, Lugduni-Bavorum autem *Marcus Zuerius Boxhornius*, posuerunt; colligenda porro, quæ in laudem demortui ad Amicos Holmiâ perscripsit Laudatissimus modò Chanutus, quæ ad viventis etiamnum effigiem Nobilissimus *Hugenius* subscripsit; implendæ denique hæc pagellæ

Vid. Daniel  
Lipstorp.  
Spec. Philof.  
Cartes. p. 89.  
seqq.



pagellæ cumulatifsimis illis laudibus, quibus ejus discipuli tantum non ad cœlos extulerunt Magistrum suum. Enimverò, uti solent plerumque hujus generis encomia domestica modum excedere, ex affectu amoris exsuperante profecta, & ex adverso calumniarum nomen vix effugere quæ ab iis in oppositum dicuntur, quibus vindictæ cupido calamum acuit, aut invidia; ita, quæ medii essent generis testimonia, iis authoribus prognata, qui Cartesii dogmata non approbarent promiscuè cœco hominis amore abrepti, nec odio inconsiderato ducti damnarent omnia, ea verò omnium visa sunt fide dignissima, & ad præsens hoc institutum nostrum apprimè facientia; uti nempe constaret Viris cordatis ac de exultatione fama que proximi, etiam ignoti, etiam exteri, etiam ad-versarii, prudenter & ex æquo statuere doctis, nec usque adeò nihili hominem fuisse Cartesium, nec adeò execrandam ejus Philosophiam esse, uti quidem vulgò ex aliorum ore vociferantur ii plerumque qui neque quis, aut qualis, fuerit homo ille, unquam habuere perspectum, neque scriptorum ejus quidquam, præter primam fortè Meditationum paginam legerunt. Hæc ipsa verò, quæ sic constare Lectori cordato exoptamus, aliâ planè fini, quàm ut exosissimæ sectæ patrocinium susciperemus, adducta sunt: Scilicet (qui est scopus præsentis dissertationis unicus) ut <sup>in d. x. cap. i.</sup> illam omnino tandem excuteremus aliquorum manibus, quâ Philosophiam Cartesianam confodere dum connituntur, insimul omnis recentioris Philosophiæ jugulum petunt.

XVII.

§.  
Cartesiani  
prorsus  
abusivè  
sic dicti.

Nimirum, ut ultimam vocis *Cartesianorum* significationem nunc expendamus, eò res venit hodiè, ut, è crassissima quadam ignorantia, nonnulli promiscuè pro Cartesianis statim habeant & proclamant eos omnes, qui deserunt esse Aristotelici, vel, ne deserto quidem penitus Aristotele, à quibusdam saltem ejus decretis, manifestâ veritate convicti, discedunt; id quod usu nuper admodum venit *Honorato Fabry* Jesuitæ, qui, cum pro Aristotelis autoritate ac hypothésibus, quantum quidem citra notam imprudentiæ fieri potest, assiduè decertet inter recentiores, necesse tamen habuit epistolâ in publicum emissâ inustam sibi ab imperitioribus *Cartesianismi* maculam eluere. Scilicet, ab Aristotele cum nemo luculentius & cum majore occurrentium undiq; assensuum applausu discessionem fecisset quàm *Cartesius*, vix aliquâ tamen



tamen factâ, nedum inhonorificâ, mentione Aristotelis, nec refutatis ullibi ex professo ejus hypothefibus, dum alii jam antè Viri celebres & magni, *Verulamius, Gassendus* & horum similes, in Philosophiam Aristotelicam acerbiffimè invecti, à capite ad calcem ferè institutâ severâ anatome, fingula ejus membra concepserant, errores ejus & absurditates totis plaustris dimenfi; non in hos, etfi crudeliores multò Magiftri adverfarios, sed in illum istis feliciorum, oculos & arma converterunt omnes, ita non immeritò quibusdam ex invidia magis quàm ex iusto, ob illatam Philosophiæ ipforû injuriam, dolore pugnare vifi. Ex eo tempore non nisi *Cartesiana Philosophia* in omnium ore & plurimorû odio erat, ac ea quidem rerum facies, ut mutata servitus, non sublata, & in loco dejecti solii Stagiræi thronû erexisse *Des-Cartes* videretur. sic ut per succedentia tempora multi, afferendæ vindicandæque Aristoteli suo tot seculorum dignitati unicè intenti, nec tam legere recentiorum scripta quàm delere ac æternum expungere parati, non aliam porrò philosophantium differentiam agnoscerent quàm Aristotelicorum ex una, & Cartesianorum ex altera parte: atque adeò etiamnum hodie, progressuum eorum, quos hæctenus in Anglia, Gallia, Italia & in media Germania fecit Philosophia, Naturalis præsertim, ignari, quicquid in lucem editum, dictum, scriptumve vel obiter inaudierint, quod à Peripateticâ Philosophiæ fundamentis dissentiat, id Cartesianum esse statim clamitent, vel ex ea sola ratione, quòd Aristotelicum non sit. Verùm. ô Meî, quod in spem ac solatium vestrum affero lætum nuncium, non obtinuit, quam affectâsse videri poterat, authoritatem illam Dictatoriam Cartesianâ Philosophiâ, quâ Vester Peripatus tot seculis effulsit, ac cessant indies magis magisque Viri Philosophi esse non Aristotelici tantum, sed etiam Cartesiani, imò cordatiores plerique, cum esse Aristotelici semel deserint, abire in Cartesianos aut uni certæ sectæ se addicere, nunquam possunt. Posteaquam enim, a pertis tandem oculis & remoto perniciosâ in Philosophia credulitatis glaucomate, ipso Sole clarius viderunt, non valuisse unum Aristotelis ingenium omnem Naturæ immensitatem emetiri, iidem nunciisdem oculis evidentiffimè vident, non magis rei tantæ unum Cartesium, quàm unum Aristotelem, sufficere potuisse: sic ut junctis nunc viribus potius & comunicatis consiliis invicem manu se ducere in eruendis Naturæ arcanis ma-

*Philosophorum  
genus Optimum.*



lint , quàm ducem unum cœcâ sequi obedientia , tot oculis plura  
visuri quàm uno; adeò ut ex eorum numero, qui post Cartesii tem-  
pora cum laude aliqua philosophantur, paucissimos sis reperurus  
Cartesianos. Habet mehercè! Gallia, præter *Cassendi* sui asse-  
clas , cum decenti tamen libertate, innumeros & Philosophiæ  
Cartesianæ in quamplurimis adversarios, etiam *Hamelios*, *Fabros*,  
*Chambræos*, *Auzutos*, *Petitos*, qui, ut magni faciant aut non con-  
temnant saltem ingeniosa Cartesii cogitata, in iis unis tamè ut ad-  
quiescant, impetrare à se nunquam possunt: Effert Anglia Magnum  
suum *Baconem Verulamium* , ejusque prudentissima provehendæ  
Philosophiæ consilia potiùs, in itâ in eum finem ex instituto Regis  
laudabili Societate, certatim exsequuntur *Boylei*, *Hookii*, *Wrenii*,  
*Lowveri*, *Mori* , & novis subinde domi forisque , regio quoque  
sumtu, faciendis experimentis excolendæ indies Philosophiæ in-  
cumbunt magis , quàm excultam & perfectam à Cartesio cre-  
dunt; etsi multum & hunc contulisse non inficientur : Fovet Ita-  
lia quoque suos *Campanos*, *Cassinos*, *Malpighios*, *Montanarios*, *La-  
nas*, *Barbatos*: Ostentat Dania *Bartholinos*, *Borrichios*, *Stenonios*;  
genuitque Germania quoque nostra *Kircheros*, *Guerickios*, *Schot-  
zos*, *Weigelios*, *Eckardos*, *Majores*, *Reyheros*, aliosque, qui Natu-  
ralis Philosophiæ augmentis multum de suo quotidie adjiciunt, de  
Cartesio non magis quàm de Aristotele solliciti. Nimirum id  
ævi nunc degimus ( sit Laus & Gloria pacis amantissimo Numi-  
ni!) quo non ampliùs pro Sectæ aut Ducis honore magis , quàm  
pro sancta veritate , pugnare convitiando & calumniando so-  
lent Philosophi, sed pro una veritate maximè solliciti plerique, al-  
teri alterorum inventa & cogitata placidè modesteq; examinant,  
ex optimis optima seligunt, sua, pro suo quisque modulo superad-  
dentes, ac misâ adeò factâ Philosophiâ sectariâ omni, Eclecti-  
cam colentes; quam unam esse veram & genuinam philosophan-  
di rationem aliò die, si volet. DEUS , uberius ac plenius demon-  
strabimus.

XVIII.

6.  
Totius  
Disserta-  
tionis bre-  
vium.

Hæc itaque præsentis Dissertationis nostræ summa esto : In  
Philosophia Naturali ( de reliqua namque statuunt alii, quibus ibi  
plus juris est ) Dictatorem agnosci nec Aristotelem volumus ab  
Auditoribus nostris, nec Cartesium, nec ullum denique vel inge-  
niosissimum Philosophum. Natura namque adeò dives est ope-  
rum divinorum ac stupendorum, ut injuriam ipsi, & Authori ejus  
poten-



potentissimo sapientissimoque, inferre meritò videatur sanæ & non præoccupatæ rationi, qui causas eorum & rationes omnibus numeris absolutas ab angusto unius hominis cerebro non capi tantum, sed erui, inveniri, evolvi potuisse credit. Quinimò hoc tantum opus intra hominum junctim omnium vires positum reputantes, id agimus unicè pro virili nostra, ut ex iis causis quæ singulis Naturæ phænomenis hætenus assignata sunt, sive ab antiquis sive à recentioribus Philosophis, optimas & convenientissimas quasque hinc inde seligamus, quæ certæ sint & exploratæ, quæ vero tantum similes, quæ minus aptæ denique aut nullæ videantur, placidè modesteque moneamus; neminem adeò Philosophorum prorsus aspernandum (vix enim est, qui non vel uno invento aut ingenioso cogitato laudem sibi promeruerit,) neminem, quòd vel Aristoteli vel Cartesio repugnet, aut nostris ipsorummet hypothesebus moderatè adverteretur, idè prosequendum odio aut convitiis proscindendum existimantes, sed econtrà Philosophiæ Cultores ingenuos ab anilibus istis ac homine, nedum Philosopho, maximè verò Christiano, indignissimis altercationibus, putidæque illa ac in omnem rem literariam publicamque injuria ac perniciosissima rixandi & calumniandi libidine, quantum in nobis est, avocare omni studio connitentes. Multa Platonem, multa Democritum, Epicurum ac cæteros antiquiores Philosophos, Aristotelem etiam non pauca, de Natura & naturalibus rectorè & prudenter statuisse, subinde docemus; & si plus veri ac certi hoc nostro Seculo, quàm superioribus, circa cœlestia pariter ac terrestria Phænomena, detectum dicimus, ita tamen id dicimus, ut non tam ingenium istis ac laborum tolerantiam, quàm ea organa, eamque experimentandi methodum ac media, quibus moderni Philosophi adeò feliciter utuntur, defuisse candidè moneamus: Vim inferri simplicitati fidei à subtilitate Philosophica nec aliàs unquam probavimus & ex eo tempore maximè doluimus, quo rudiorum plebeculam κατηχησειν & ab ea simplicitatis in credendo necessitatem ac utilitatem discere divinitus nobis contigit, idque monere & inculcare cum aliorum potiùs nunc quàm nostrum munus sit, non cessavimus tamen hætenus vel exemplo nostro docere Academicos auditores nostros, quàm reverenter habenda sint cœlitus revelata & quàm non temere, è Philosophia in Theologiam transsilendum aut modus aliquis loquendi novus



ac subtilior, in Philosophia licet tolerabilis ac fortè non inutilis, ad res fidei statim transferendus sit; ut qui pro cathedra nunquam, in sermone familiari rarissimè, majoris momenti controversias Theologicas attingimus, earum inde rerum non nemini fortè profusus ignari, nec invitè, visi. In Sacrosanctis divinarum literarum mysteriis exclusam prorsus volumus affectatam frustra & inutiliter *Scientiam*, ac dominari simplicem ac piam *Fidem*, dicentis quippe infallibilitate firmissimè nixam: In eruendis Naturæ arcanis, horumque causis præsertim eruendis, *Scientiam* quærimus unicè & exulare *Fidem* jubemus, ob dicentium fallibilitatem quippe incertam ac nullius pretii; atque adeò, si quid vel ab Aristotele aut alio ex antiquioribus rectè dictum, vel à Cartesio aut alio quopiam è recentioribus verius certiusque edoctum laudamus, nunquam id quidem ideò, quod aut Aristoteles, aut Cartesius, aut qui vis denique alius, sed quòd, quisquis tandem dixerit, ingeniose & cum ratione dixerit, laudamus: ita nostros à *Sensitiva Philosophia*, quantum in nobis est abducentes, & ex adverso volentes ipsis commendatissimam ac deamandam unice *Eclecticam*.

T A N T U M.

*Ne vacua esset residua pagella, sequentia placuit  
subnectere*

COROLLARIA.

I. Eò dementiæ, proh dolor! hodie processit vana quorundam temeritas, ut, vel ingeniosi vel Illustri loco nati videri gestientes, Atheismum aut stultè simulent, aut impudenter etiam profiteantur, tanquam proprium magnis animis & ingeniis. Nobis autem contra planè persuasum est: Ex homine sanà ratione prædito fieri Atheum non antè posse, quàm is in equum aut mulum degeneraverit.

*Mundo exesse DEUM, est vox bovis, baur hominis!*

II. Non



II. Non solum enim τὸ γνωστὸν τῷ θεῷ manifestum est in omnium hominum mentibus ; sed è corporis humani quoque , imò brutorum quorumcunque fabrica ( de cæteris universi admirandis nihil dicam ) *ὡς δὲ θεὸς ἀπὸ δυνάμει καὶ θεοῦ καὶ ἀποφάνται*, ut Apostoli verba quædam nostra faciamus : Imò vel in uno oculo ipsis oculis quasi videre DEUM licet.

III. Quod Aristoteles dicit Lib. III. de An. t. 6. Intellectus sive mentis nullum esse organon , intellige , quo utatur in operationibus propriis ; id verò nobis indubium est & exploratissimum.

IV. Est enim anima rationalis non immateriata & incorporea tantum , sed & immaterialis & inorganica.

V. Quemadmodum ex opposito brutorum anima non materialis tantum & organica , sed & materiata , & corpus quoddam , est.

**V**ivat ARISTOTELES ! Perstent antiqua  
Sophorum

*Nomina , quæ , si non omnia , multa docent.*

Nec tua nos urit DES-CARTES , gloria ! Ser-  
vos

*Qui tibi , qui ve istis nos velit , is valeat.*

Sic animum induxti KRAUSSI : sic pergito : Namq;  
Hoc est antiquos cum ratione sequi.

Ita  
Multa eruditione , animi probitate , de-  
cèntiq; erga Veteres pariter ac mo-  
dernos Sapientes reverentiâ conspi-  
cua Domino Respondenti , Amico  
suo Dulcissimo

*applaudit*

PRÆSES.

Carte-



Cartesianus *avayp.*

**C**arus aniste fiet, quem consuetudo loquendi  
 Plebeja nunc *Cartesianum* nuncupat,  
 Difficile est dictu. Prius *anſectarius* ille  
 Sit, ſciſcitare; tumque jure vapulet.  
 Quam \* *vilis ſectator* enim, qui nauleat iſtic,  
 Si quid Stagiræam ſalivam non ſapit;  
 Tam *vanis certis* ſtudiis, velut oſtrea laxo  
 Si quando ſoli adhæreas Cartefio.  
 Dente Theonino ſed qui modò rodere nolit  
 Cartefium, unde sæpe *nactus ſeria*  
 (Cum tamen in cunctis palmam non deferat illi.  
 Verumque malit quam Virum ſectarier)  
 Non magis is carpendus erit, convicia quam ſi  
 Vibrare nolit in Stagiræum Senem.  
 At ſi quem *nutare ſeris* in rebus apertis;  
 Is peſſimus *Cartefianus* audiat.  
 Quæ Tu, qui *certis navas*, doctiſſime Krauſi,  
 Dum permodèſtè & eruditè diſputas,  
*Curâſti ſanè* feliciter id, quod amica  
 Jam viſa dudum poſtulare veritas.  
 Tu maledicta cave; Tu *certa ſanius* inter  
 Diſſentientes, *ſana ſcire* Tu ſtude.

\* Ariſtoteli-  
 cus.

Sic feliciffimis Eximii Dn. Respondentis,  
 Amici æſtumatiffimi, conatibus ap-  
 plaudit

M. G. P. Röttenbeccius Alumn. Noric.  
 & Oecon. Inſpector.

